

De Dienstmeid

In de tijd van de beide broers Willinge Prins (eerste helft twintigste eeuw) woonden er in de villa's Lunia (vanaf 1895) en Vredewoud ook een paar dienstmeiden. Dat was toen heel gebruikelijk. De dienstmeiden, die vaak al begonnen rond hun dertiende, hadden een eigen kamertje. U bevindt zich nu in een dienstmeidenkamertje.

Een dienstmeid verrichtte taken die binnen het huishouden gedaan dienden te worden, zoals schoonmaken, afwassen, wassen, strijken, dweilen en boenen, het kloppen van de losse kleden, tapijten en traplopers, bedden opmaken, schoenen poetsen, boodschappen doen en koken. Ze maakten lange dagen en moesten hard werken voor een karig loon. Zij hadden niets te vertellen en moesten onderdanig zijn. Precies doen wat werd opgedragen. Een grote mond of werkweigering werd bestraft met ontslag op staande voet en slechte referenties met als consequentie geen inkomen en ook geen werk bij een andere familie.

Ze moesten zes dagen per week werken, waren alleen op zondag vrij en hadden maximaal een week vakantie. De dienstmeisjes werden per jaar 'bested' en de contracten liepen van mei tot mei. In de eerste helft van de twintigste eeuw werkte een groot deel van de vrouwelijke beroepsbevolking in Nederland als dienstbode. Zo ook Lamkje Hof – De Boer uit Oldeberkoop. Zij heeft haar verhaal opgeschreven in haar boek 'Veur Loon en verval'.

Lamkje kwam halverwege de jaren twintig als meisje voor dag en nacht bij de familie Willinge Prins op Vredewoud. De werkzaamheden die zij moest verrichten zullen niet veel afgeweken hebben van de werkzaamheden op Lunia. We laten Lamkje zelf aan het woord:

‘Als ’s morgens de bel van de slaapkamer ging, moest ik de scheertafel klaarzetten aan het voeteneind van het ledikant waar meneer en mevrouw nog in lagen. Dan haalde ik scheerwater op en een glas karnemelk voor meneer. Vervolgens nam ik zijn pak mee naar beneden om het af te borstelen. Voor mevrouw hoefde ik op de slaapkamer bijna nooit wat te doen. Een enkele keer moest ik haar helpen een jurk

met een moeilijke sluiting vast te maken. Mevrouw had een takshondje waarmee ze regelmatig ging lopen. 's Avonds moest ik de hondenmand op de slaapkamer zetten en dan kreeg ik altijd een paar dropjes van meneer.

Op maandagmorgen ging ik naar iemand in het dorp om daar het ondergoed van meneer te brengen. Dat moest een speciale behandeling hebben. Als ik bij die mensen was kreeg ik altijd een kopje thee. Dat kregen we op Vredewoud nooit, maar misschien kwam dat wel omdat meneer elke morgen twee glazen karnemelk dronk. Naast de normale huishoudelijke werkzaamheden en de vaste boodschapjes, mocht ik soms een pannetje soep of pudding naar een zieke in het dorp brengen. Vaak deed mevrouw dat zelf, maar een enkele keer mocht ik dat doen.

Aan het eind van het jaar mocht ik van meneer de rekening van de timmerman betalen. Dat waren soms grote bedragen. Ik kreeg dan als dank ongeveer een procent van het bedrag als fooi (= het verval). Dat was op een keer wel tien gulden en dat stond gelijk aan twee weken werk.'

In haar boek beschrijft Lamkje dat er op Vredewoud veel volk over de vloer kwam. Zo kwam er 's morgens apart iemand om de kachel aan te zetten. Diezelfde persoon ging daarna altijd naar de keuken om de messen te slijpen. Eerst werden ze geslepen op een plank met fijn wit zand en daarna werden de messen nog over een plank met een dik stuk leer gehaald. Meneer stond erop dat de messen scherp waren, omdat hij altijd het brood en het vlees sneed. Verder kwam er één keer per week iemand om te naaien en was er een tuinman, die de 'baas' was over het personeel.

Ondanks het feit dat Lamkje bij de familie Willinge Prins goed voldeed, werd ze door haar leeftijdsgenoten in het dorp vaak met de nek aangekeken. Het dorp was toen namelijk nog strikt verdeeld in rangen en standen: een boerendochter die thuis bleef werken werd voor 'vol' aangekeken, terwijl een dienstbode veel lager in aanzien stond. Lamkje kon daar op den duur niet meer tegen en ging dienen in Leeuwarden.

HOTEL
RESTAURANT

LUNIA

Dat dienstbode soms een eenzame bestaan was, had Lamkje ondervonden in haar vorige betrekking als veertienjarig meisje in een boerengezin in Groningen. Zoals zo vaak diende ze daar op de volgende voorwaarde: z.h.v.k.. Die letters staan voor: Zonder huiselijk verkeer. Ze mocht dus geen bezoek ontvangen. Wat dat betekende voor een jong meisje komt tot uiting in dit Stellingwerfstalige gedicht van Lamkje dat opgenomen is in haar dichtbundel ‘Van mien kaant bekeken’:

Z.H.V.K.

Ik kon niet lachen

As ik wel es lachen wol

Ik kon niet goelen (huiten)

As ik wel es goelen wol

Ik kon niet praoten

Al zat ik nog zo vol

Ik moch allierend mar daenken

En dat dee'k zo vuus te meer

Dan docht ik altied weer

Et is zo - ja -

Ik bin z.h.v.k.